

УДК 009

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.71-2.23>**С. М. Крашевська**викладач кафедри іноземних мов
Національної академії внутрішніх справ

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ОНЛАЙН-ОСВІТИ

Нині онлайн-освіта набуває дедалі більшої популярності не лише в Україні, а й у світі загалом. Усі охочі можуть залучитися до різноманітних проектів та курсів за умови бажання, певного технічного оснащення та доступу до інтернету.

У статті окреслено відмінності між такими поняттями, як «дистанційна освіта» та «електронне навчання». Розкрито основні характеристики онлайн-освіти, описано її переваги та недоліки порівняно з традиційною системою освіти та актуальність на цей момент. Окреслено фактори, що сприяють зростанню популярності онлайн-навчання серед усіх верств населення по всьому світу, як вікових, так і різного рівня платоспроможності. Серед згаданих факторів вагому роль відіграють доступність та мобільність дистанційної освіти. Навчатись можна у будь-який час, адже відеолекції, тести та інші джерела доступні цілодобово, а все, що потрібно, – це інтернет на телефоні, комп'ютері чи планшеті.

Проаналізувавши певну кількість джерел, доходимо висновку, що метод онлайн-навчання може бути дуже ефективним альтернативним методом навчання. Для зрілих, самодисциплінованих і мотивованих студентів, що добре організовані і вміють добре керувати своїм часом, – це справжня знахідка. На жаль, це середовище навчання недоречно для несамотійних людей. Онлайн-курси вимагають самостійності та відповідальності. Зазначено, що опитування виявило, що одним із недоліків онлайн-освіти є те, що роботодавці з неохотою працевлаштовують тих, хто отримував освіту у цьому середовищі, ставлячи під питання якість отриманих знань, умінь і навичок. Нині викладачі ще тільки звикають до ведення занять дистанційно, але, за відгуками, уже зіткнулися з низкою питань, таких як доречний контроль отриманих знань та індивідуальний підхід у процесі ведення онлайн-занять.

Доречним прикладом є характеристика особливостей організації онлайн-освіти в Україні нині.

Основними аспектами у процесі розгляду питання є такі, як «дистанційна освіта», «електронне навчання» та «онлайн-освіта».

Ключові слова: інформаційне суспільство, дистанційне навчання, електронне навчання, онлайн-освіта, інтернет-ресурси.

Постановка проблеми. Кількість онлайн-курсів зростає з часом. Причиною тому служать відразу кілька пересічних трендів. Зростає кількість нових професій і цікавих вакансій. Удосконалюється програмне забезпечення. Людям потрібно швидко освоювати нові навички, і онлайн-навчання вже в деяких сферах вирішує це завдання краще за офлайн-навчання. Не останню роль відіграли вимушена ізоляція і перехід на тимчасове дистанційне навчання в березні 2020 року.

Об'єктивність оцінок, інтерактивність підказок, змога повернутися до пройденого матеріалу є незаперечними перевагами. Сам формат онлайн-освіти цінний як для студентів, так і для викладачів. Але він не тільки цінний, але часто і набагато вимогливіший. Викладачеві потрібно буквально вивіряти кожне слово. Тепер його тези будуть почуті й переглянуті не однією сотнею студентів. Його лекція може стати надбанням усього майбутнього людства.

Незважаючи на всі ці переваги, онлайн-освіта все-таки сприймається тільки як ідеальна додаткова освіта, але не вища. Спробуємо розібратися в нюансах, перевагах і недоліках онлайн-навчання і спрогнозувати його майбутнє.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженням тематики онлайн-освіти під час отримання професійних знань займалися багато вітчизняних науковців, серед яких О. Мамон [1], О. Вовк [4], К. Бугайчук [5].

Мета статті. Метою статті є виокремлення специфіки онлайн-освіти як такої, що набуває усебічного поширення, та можливостей її використання освітніми організаціями під час надання послуг.

Виклад основного матеріалу. Сама ідея навчання як дистанційного не є новою. Перші спроби відбулися майже 100 років тому. Перше застосування дистанційного навчання на практиці реалізовувалося через поштовий сервіс, коли навчальний заклад відсилав матеріали, вправи і завдання учням та студентам. Організований таким чином освітній процес використовується донині, але до нього додалися аудіо- та відеозаписи уроків. У 1920-х роках з'явилося перше «освітнє радіо», а в 1945 році за ініціативою Державного університету штату Айова було засновано «освітнє телебачення» [6, с. 7].

Із відкриттям і поширенням інтернету в 90-х роках минулого століття дистанційне навчання зробило наступний величезний крок у своєму

розвитку і не тільки зберігає стійку й позитивну динаміку, а й інтенсивно розвивається завдяки багатому інформаційному середовищу, наявним можливостям.

«Онлайн-освіта», або «електронне навчання», – термін, що визначає метод викладання або навчання, з використанням комп'ютерів, електронних засобів та інтернету. Він дає змогу віддалено навчатися, брати участь у різноманітних курсах, вебінарах і тренінгах, не залишаючи власного помешкання [5, с. 23].

У той час, як в українській системі освіти поняття «дистанційна освіта» та «електронне навчання» не розмежовуються, в закордонній практиці організації освітнього процесу вони різняться, і дистанційна освіта не зобов'язує використовувати онлайн-ресурси, тоді як належне забезпечення альтернативними джерелами з інтернету є обов'язковим у процесі електронного навчання. «Дистанційна освіта» є терміном, що використовується для визначення фізичної відстані між учителями та учнями під час освітнього процесу [3, с. 11].

Новий Закон «Про освіту» розглядає дистанційну освіту як «індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається переважно за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [7, с. 38]. Згідно з цим Законом, важливою відмінністю реалізації такої форми освіти від інших є використання інформаційно-комунікаційних технологій за допомогою комп'ютерної мережі на відповідно підготовленій методологічній базі, за підтримки дистанційної платформи навчання. Спілкування учасників процесу відбувається на віддалі та є двостороннім.

З огляду на використання терміна «онлайн-освіта» українським законодавством, у статті це поняття використовується як форма освітнього процесу з використанням онлайн-технологій, що відбувається за віддаленості викладача та студента.

Є кілька факторів, що сприяють зростанню популярності онлайн-навчання:

- молоді люди вибирають нетрадиційну освіту, щоб почати і просуватися по кар'єрних сходах, одночасно доповнюючи і продовжуючи свою освіту;
- економічна криза призвела до погіршення економічної ситуації. Після неї люди стали підвищувати і змінювати свою кваліфікацію за допомогою навчальних програм онлайн;
- останні події у світі з пандемією, за яких навчання було тимчасово переведено на дистанційну форму, тощо.

Метод онлайн-навчання може бути дуже ефективним альтернативним методом навчання для зрілих, самодисциплінованих і мотивованих студентів, які гарно організовані і вміють ефективно керувати своїм часом. Але це середовище навчання недоречно й негативно позначається на несамотійних й неорганізованих студентах. Онлайн-курси вимагають певних затрат часу й певного рівня самоорганізації та відповідальності.

Бостонська консалтингова фірма Eduventures, Inc. (2006) виявила, що близько половини навчальних закладів і більше 60% роботодавців загалом згодні з високою якістю онлайн-навчання, але думки тих, хто навчається, різняться. Лише близько 33% потенційних онлайн-студентів заявили, що вони вважають якість онлайн-освіти достатньою або кращою, ніж звичайна освіта. Водночас 36% опитаних майбутніх студентів вказали на занепокоєння з приводу того, що роботодавці неохоче працевлаштовують тих, хто проходив навчання онлайн. Саме це і є причиною, через яку студенти відмовляються проходити онлайн-курси, вебінари тощо.

Види онлайн-навчання різняться, але усі вони мають певні загальні фактори, які варто враховувати студентам, вибираючи того чи іншого курсу або програми.

Плюси онлайн-освіти можна поділити на чотири групи:

- зручність;
- економія;
- технологія;
- додаткові переваги [11].

1. Зручність

Зручність пов'язана з місцем навчання, часом, тривалістю курсу:

- немає потреби витратити час на дорогу до вишу і назад;
- немає географічних обмежень у виборі навчання та прив'язки до певного місця проживання чи перебування;
- ви маєте змогу самостійно складати власний графік навчання. Є змога вчитися у своєму темпі, у зручний для себе час;
- високоякісний діалог – запорука засвоєння матеріалу. Учень має змогу ретельно обміркувати отриманий матеріал, перш ніж надати відповідь або переходити до наступної теми;
- вагомою є орієнтація на учнів. Очікується, що студенти будуть читати всі роботи своїх однокурсників, але вони можуть брати активну участь тільки в тих частинах роботи, що найбільш відповідають їх потребам;
- доступ до максимальної кількості ресурсів, можливість використовувати необмежену кількість наочного матеріалу, як основного, так і додаткового з ресурсами та інформацією з усього світу [12].

2. Економія

Пов'язана з фінансовою стороною, яка часто відіграє вагомую роль у виборі сфери навчання та самореалізації:

- здебільшого онлайн курси, тренінги, семінари, вебінари коштують дешевше, ніж звичайні заняття в класах загальноосвітніх шкіл або вишів;
- немає потреби витратити кошти на проїзд;
- студент може продовжувати знаходитися на своєму місці роботи під час занять;
- зниження витрат на саму реалізацію освітнього процесу.

3. Технологія

Є змога працювати над курсом майже будь-де, за умови доступу до комп'ютера. Онлайн-курси дають змогу познайомитися з новими технологіями і практикувати використання офісного програмного забезпечення, інтернету.

4. Додаткові переваги:

- рівна участь всіх однокурсників. Не буде найбільш товариського студента, який зможе монополізувати дискусію або витратити час на «пусті» балачки;
- високий рівень динамічної взаємодії між викладачем і учнями загалом, а також між самими учнями. Ідеї та ресурси є загальними, і в процесі навчання будуть відбуватися безперервний обмін інформацією та співпраця, оскільки кожен учасник має змогу зробити власний внесок в обговорення курсу та прокоментувати роботу однокурсників.

Мінуси онлайн-освіти можна поділити на чотири групи:

- обмежена соціальна взаємодія;
- вартість технології та планування;
- ефективність оцінювання;
- проблематично для викладачів.

1. Обмежена соціальна взаємодія

Можливості викладачів та інших студентів є обмеженими:

- особливо це помітно на самостійних курсах. Зазначено, що виникають складнощі у розвитку відносин із викладачами та іншими однокурсниками;
- ймовірність обмежених можливостей локальної мережі є інколи одним із вагомих недоліків у разі потреби залучити зовнішні джерела;
- більшість спілкування – через електронну пошту, чат або дискусійні групи, а не в офлайн-тусовці;
- відсутність індивідуального підходу з боку викладача щодо особистого спілкування та комунікації, бо дистанційно насправді «пізнати» особистість практично неможливо через нестачу необхідних елементів спілкування. Наприклад, віддалене спілкування невзможливо передати емоційний стан людини повною мірою.
- немає атмосфери студентства, яка потрібна для створення соціальної взаємодії.

2. Вартість технології та планування:

- потрібно враховувати час завантаження комп'ютера, програм і підключення до інтернету;
- від студентів можуть зажадати матеріального забезпечення певного рівня, вищого за наявний. Можливо, знадобляться навички для усунення несправностей у роботі комп'ютера;
- додаткові витрати на швидкісний інтернет [10].

Планування і коригування графіка навчання здебільшого ведеться відповідно до графіка роботи викладача, тому якщо студент планує вчитися вночі, то йому доведеться чекати відповіді від викладача або одноклассників аж до наступного дня.

3. Ефективність оцінювання

Проаналізувавши відгуки про дистанційну роботу багатьох викладачів, можна сказати, що більшість сходяться на думці, що перевірка пам'яті не є найкращим заходом навчання в будь-якому середовищі, а інструменти для навчання у процесі такої форми навчання ще й складно реалізувати. Важко оцінити результати програми. Залишається відкритим питання: чи насправді навчаються студенти того, що говорить викладач і передбачено навчальним планом?

4. Проблематично для викладачів

Оскільки програмне забезпечення стає дедалі більш просунутим, викладачам необхідно йти в ногу з часом. Традиційним викладачам, які вірять у лекції та роздаткові матеріали, може бути непросто освоїти таку систему і програмне забезпечення. Студент має бути мотивований і дисциплінований, щоб своєчасно виконувати свою програму.

Основні недоліки онлайн-освіти полягають у необхідності високої самодисципліни, відповідальності та самоорганізації учасників такого навчального процесу. Відсутність постійного контролю з боку викладача й часових лімітацій у навчанні має компенсуватися високою організованістю та відповідальністю з боку здобувача знань задля того, щоб уникнути зниження ефективності навчального процесу.

З огляду на сьогоднішнє, налагодження онлайн-освіти є актуальним питанням для України, оскільки саме такий її різновид має одну вагомую перевагу (серед потенційних студентів із низькою платоспроможністю) над традиційною освітою в нашій державі – низьку вартість отримання знань.

Висновки і пропозиції. Отже, в сучасних умовах глобалізації та інформатизації суспільства онлайн-освіта дає нагоду створити вигідні умови та розширити можливості для входження вітчизняної економіки у світовий простір. Обсяг необхідних знань невпинно зростає, а спостерігаючи за світовими тенденціями у сфері освітньої діяльності, такими як навчання протягом усього життя через швидке

старіння знань, ми можемо впевнено сказати, що вони характерні й для України. Онлайн-освіта дає змогу навчатися й, з огляду на усі позитивні сторони, забезпечити якісною й менш дорогою освітою набагато більшу кількість населення, а також нівелювати проблему браку фінансування закладів освіти.

Список використаної літератури:

1. Мамон О.В. Тенденції розвитку електронної освіти та ефективність упровадження e-learning у традиційну освіту. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2014. Вип. 2(13). С. 302–307.
2. Самолук Н., Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1.1. С. 193.
3. Іванюк І.В. Формування понятійно-термінологічного апарату з питань розвитку дистанційної освіти. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/740/1/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%8E%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf>.
4. Вовк О.Б. Системи електронного навчання – нові форми сучасної освіти. *Математичні машини і системи*. 2015. № 3. С. 79–86.
5. Бугайчук К.Л. Дистанційне та електронне навчання: сутність, особливості, співвідношення. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1477/distanceyn_e_ta_elektronne_navchannya_sut.pdf?sequence=2&isAllowed=y.
6. Smal T. Nauczanie na odległość (e-learning). ZESZYTY NAUKOWE WSOWL. 2009. № 3 (153).
7. Про освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38-39. С. 380.
8. Trends in Higher Education Marketing, Recruitment, and Technology. Hanover Research, March 2014. Washington: Academy Administration Practic. 26 p. URL: <http://www.washington.edu/.../hanover-researchexecutive-overvie>.
9. Top-25 безкоштовних бізнес-курсів усіх часів. URL: http://osvita.ua/abroad/higher_school/distancelearning/50673/.
10. Online Degree Programs. URL: https://www.internationalstudent.com/study_usa/online-degrees/.
11. Accredited online colleges your complete guide for 2018. URL: <https://www.bestcolleges.com/features/top-online-schools/>.
12. US universities recruiting online students from abroad? us-universities-recruiting-online-students-from-abroad. URL: <https://www.studyportals.com/blog/>.

Krashevskaja S. Advantages and disadvantages of online education

Nowadays online education is becoming more and more popular not only in Ukraine but also all over the world. Anyone can get involved in a variety of projects and courses if only they have certain technical equipment and access to the Internet.

The article outlines the differences between such concepts as “distant education” and “e-learning”. Described the main characteristics of online education. Its advantages and disadvantages in comparison to the traditional education system within the relevance to the nowadays situation. Outlined the factors influencing the growing popularity of online learning among all people around the world including different age groups and material status. Among all the factors mentioned, the availability and mobility of distant education play crucial role. You can study at any time, because video lectures, tests and other sources are available around the clock, and all you need is the Internet on your phone, computer or tablet.

After analyzing a number of sources, we conclude that the method of online learning can be a very effective alternative method of learning. For mature, self-disciplined and motivated students who are well organized and able to manage their time well – this is a real find. Unfortunately, this type of a learning environment is inappropriate for immature people. Online courses require independence and responsibility.

It was noted that one of the disadvantages of online education is that employers are unwilling to employ those who have been educated in this environment, questioning the quality of knowledge, skills and abilities. Currently, teachers are just getting used to conducting classes remotely, but according to reviews, have already faced with a number of issues, such as being unable to provide an appropriate control of knowledge and an individual approach conducting online classes.

The organization of online education in Ukraine for a given period of time is given as an example. The main aspects of the article are: “distant education”, “e-learning” and “online education”.

Key words: information society, distance learning, e-learning, online education, online resources.